

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ครอบครัวคุณธรรม หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันและใช้ชีวิตร่วมกัน ให้การเลี้ยงดู ให้การศึกษาอบรม บ่มเพาะให้ประพฤติกกรรมที่ปฏิบัติในสิ่งที่ตั้งงามจนเป็นนิสัย ช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นแบบอย่างที่ดีต่อกัน ตลอดจนให้ความรอบรู้ในการประกอบอาชีพที่ถูกต้อง เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม ครอบครัวเป็นสถาบันหลักที่สำคัญยิ่งในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม ดังคำกล่าวที่ว่า “พ่อแม่เป็นผู้แสดงโลกแก่ลูก” (ศุภนิยโรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ, 2560) “พ่อแม่เป็นครูคนแรกของลูก” ครอบครัวเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่สุดของชาติ แสดงให้เห็นว่าพ่อแม่และครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญที่สุดต่อชีวิตและจิตใจของลูก โดยทำหน้าที่เป็นทั้ง “ต้นแบบด้านคุณธรรม” และเป็น “ครูคนแรก” ของลูกในบ้าน ซึ่งเปรียบเสมือนโรงเรียนหลังแรกที่อบรมบ่มเพาะคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ลูก

ธรรมะเป็นหลักธรรมที่ใช้ในการพัฒนาชุมชน สังคม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ตามนโยบายที่ได้วางไว้โดยการกำหนดเป้าหมายของสังคมว่าจะเน้นอะไร เช่น กินดี อยู่ดี มีสุข ซึ่งสามารถทำและพัฒนาได้ด้วยการใช้ความเพียรในการสร้างชุมชน สังคมและประเทศให้เข้มแข็ง การแสวงหาปัญญา รวมไปถึงการแสดงถึงเหตุปัจจัยในการสร้างความสุข ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำเนินชีวิตให้ก้าวไปข้างหน้าอย่างมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน และสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นภายในสังคม ชุมชนใช้ธรรมะเพื่อพัฒนาสังคมหรือช่วยสงเคราะห์คนในชุมชนให้มีการเข้าใจซึ่งกันและกัน เกื้อกูลกัน เพราะถ้าหากไม่มีการเกื้อกูลซึ่งกันและกันย่อมเกิดความวุ่นวายไม่มีที่สิ้นสุด เพราะคนมีความลำบากในการแสวงหาปัจจัยพื้นฐานของชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นแบบอย่างแก่เยาวชนรุ่นหลังที่จะยึดถือเอาเป็นแนวปฏิบัติ เพื่อนำพาไปสู่เป้าหมายในการพัฒนาสังคมสืบต่อไป การแสวงหารูปแบบและวิธีที่จะนำบุคคลเข้าถึงความสงบสุขทั้งทางด้านจิตใจ และร่างกายที่เหมาะสม เป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องทำกันให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น การเผยแผ่ธรรมะในสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีเสด็จไปแสดงธรรมแก่พุทธศาสนิกชนทุกระดับชั้นด้วยพระองค์เอง โดยทรงใช้พุทธวิธีการสอนในรูปแบบต่าง ๆ จนทำให้พระพุทธศาสนาแพร่หลายไปทั่วประเทศอินเดีย ซึ่งจะเห็นได้จากการประกาศพระศาสนาของพระพุทธองค์ ที่ได้ส่งสาวกของพระองค์ไปประกาศศาสนาด้วยการตรัสแก่พุทธสาวกทั้งหลายว่า “ภิกษุทั้งหลายเราพ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ทั้งที่เป็นของมนุษย์ พวกเธอก็พ้นแล้วจากบ่วงทั้งปวง ทั้งที่เป็นของทิพย์ทั้งที่เป็นของมนุษย์ ภิกษุทั้งหลายพวกเธอจงจาริกไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ จงแสดงธรรมมีความงามในเบื้องต้น มีความงามในท่ามกลางและมีความงามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน สัตว์ทั้งหลายที่มีธูลีในตาน้อยมีอยู่ย่อมเสื่อม เพราะไม่ได้ฟังธรรมจักมีผู้รู้ธรรม ภิกษุทั้งหลาย แม้เราก็จักไปยังตำบลอูรุเวลาเสนาณิคมเพื่อแสดงธรรม”(วราภรณ์ พูลสวัสดิ์, 2560 : 11-12) การเผยแผ่ธรรมะในสมัยหลังพระพุทธกาล ได้เจริญรุ่งเรืองที่สุดในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ผู้ทรงเป็นกษัตริย์ที่ใช้หลักธรรมทาง

พระพุทธศาสนาในการปกครองประชาชนและได้ทรงส่งสมณะทูต 9 สาย ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา ยังประเทศต่าง ๆ เรียกว่า เป็นการเผยแผ่ธรรมเชิงรุก ในสมัยปัจจุบันได้มีวิวัฒนาการรูปแบบการเผยแผ่ ธรรมะในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในส่วนของพระสงฆ์และคฤหัสถ์ ในส่วนของพระสงฆ์ได้แก่การศึกษา สงเคราะห์และการสาธารณสงเคราะห์ ส่วนของคฤหัสถ์ก็มีการจัดกิจกรรมการเผยแผ่ธรรมะในรูปแบบ จัดกิจกรรมต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนา โดยได้นำหลักธรรมสำคัญและการคิดเป็นระบบมาประยุกต์ใช้ ในการดำเนินชีวิตหลักทศ 6 ให้เหมาะสมกับลักษณะสังคมในปัจจุบัน ดังนั้นการแสวงหารูปแบบและ วิธีการนำบุคคลเข้าสู่ธรรมะจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง (วิญญู กิณะเสน, วัฒนา จินดาวัฒน์, เพ็ญศรี บางบอน และจิตตินันท์ วุฒิกร, 2561 : 44-45)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักทศ 6 โดยการใช้ธรรมะ เป็นหลักในการพัฒนา ซึ่งหากต้องการให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์จะต้องอาศัยบุคคล ในครอบครัวเป็นส่วนสำคัญในการเป็นบุคคลต้นแบบด้านคุณธรรม เพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและ เป็นการถ่ายทอดความรู้ไปสู่บุคคลอื่นๆ ในครอบครัวต่อไป โดยใช้กระบวนการบ่มเพาะวิธีคิดควบคู่ ไปกับการปฏิบัติ เพื่อให้เด็กเห็นคุณค่าและความสำคัญของความมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาหลักทศ 6 ที่ใช้ในการพัฒนาด้านการดำเนินชีวิตขั้นพื้นฐาน โดยการส่งธรรมะสู่ชุมชน ทั้งในวัดและนอกวัดให้มีหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมตามหลักทศ 6 โดยกระบวนการส่งธรรมะ สู่ชุมชนของวัดทองนพคุณ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้

1. ศึกษากระบวนการส่งธรรมะสู่ชุมชนของวัดทองนพคุณ อำเภอเมือง จังหวัด เพชรบุรี
2. เพื่อประเมินคุณธรรมจริยธรรมตามหลักทศ 6 โดยกระบวนการส่งธรรมะสู่ชุมชน ของวัดทองนพคุณ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมตามหลักทศ 6 โดยกระบวนการ ส่งธรรมะสู่ชุมชนของวัดทองนพคุณ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ มีขอบเขตการศึกษาดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมตามหลักทศ 6 โดยกระบวนการส่งธรรมะสู่ชุมชนของวัดทองนพคุณ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี โดยมีการศึกษาถึง กระบวนการส่งธรรมะสู่ชุมชน การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมตามหลักทศ 6 เพื่อนำไปสู่การหาแนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมตามหลักทศ 6 โดยกระบวนการส่งธรรมะสู่ชุมชนของวัดทองนพคุณ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

2. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ กระบวนการส่งธรรมะสู่ชุมชนของวัดทองนพคุณ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ตามหลักทศ 6 ประกอบด้วย ทศที่ 1 ปุริตถิมทศ ทศเบื้องหน้า ได้แก่ บิดามารดา ทศที่ 2 ทักขิมทศ ทศเบื้องขวา ได้แก่ ครูอาจารย์ ทศที่ 3 ปัจฉิมทศ ทศเบื้องหลัง ได้แก่ สามเณรภรรยา ทศที่ 4 อุตตรทศ ทศเบื้องซ้าย ได้แก่ มิตรสหาย ทศที่ 5 อูปริมทศ ทศเบื้องบน ได้แก่ พระสงฆ์ และทศที่ 6 เหมฐิมทศ ทศเบื้องล่าง ได้แก่ ลูกจ้าง

3. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งประชากรและกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมส่งธรรมะสู่ชุมชนของวัดทองนพคุณ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 30 ครัวเรือน ๆ ละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 90 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมส่งธรรมะสู่ชุมชนของวัดทองนพคุณ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 30 ครัวเรือน ๆ ละ 3 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 90 คน

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ บิดา มารดา และบุตรที่นับถือศาสนาพุทธ ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 10 ครัวเรือน ๆ ละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน

4. ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกทำการศึกษาเฉพาะชุมชนที่อยู่ใกล้วัดทองนพคุณ คือ ตำบลบางจาก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 8 หมู่บ้าน

5. ขอบเขตด้านเวลา

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้เป็นระยะเวลาตั้งแต่เดือน ธันวาคม พ.ศ.2563 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ.2564

นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนา หมายถึง กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงที่มีการวางแผนไว้แล้ว คือ การทำให้ลักษณะเดิมเปลี่ยนไป โดยมุ่งหมายว่าลักษณะใหม่ที่เข้ามาแทนที่นั้นจะดีกว่าลักษณะเก่า

คุณธรรม หมายถึง สภาพคุณงามความดีและความถูกต้องซึ่งบุคคลควรยึดมั่นไว้เป็นหลักในการปฏิบัติตนจนเป็นนิสัยความประพฤติดีงาม เพื่อประโยชน์แก่ตนและสังคม ซึ่งมีพื้นฐานมาจากหลักศีลธรรมทางศาสนา ค่านิยมทางวัฒนธรรม ประเพณี หลักกฎหมาย จรรยาบรรณวิชาชีพ การรู้จักไตร่ตรองว่าอะไรควรทำไม่ควรทำ และอาจกล่าวได้ว่าคุณธรรมคือ จริยธรรมที่นำมาปฏิบัติจนเป็นนิสัย เช่น การเป็นคนซื่อสัตย์ เสียสละ และมีความรับผิดชอบ

จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติที่เกิดจากคุณธรรม กฎเกณฑ์ที่เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตนในสิ่งที่ดีงาม สิ่งที่ได้ในทางวินัยจนเกิดความเคยชินมีพลังใจ มีความตั้งใจแน่วแน่จึงต้อง

อาศัยปัญญา และปัญญาอาจเกิดจากความศรัทธาเชื่อถือผู้อื่น ในทางพุทธศาสนาสอนว่า จริยธรรมคือ การนำความรู้ ความจริงหรือกฎธรรมชาตินำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตที่ดีงาม

การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง การทำให้ดี ให้เจริญ โดยใช้หลักประพฤติ ปฏิบัติที่ก่อให้เกิดคุณงามความดี

หลักทศ 6 หมายถึง หน่วยของสังคมที่เล็กที่สุด สำคัญที่สุด ทรงอานุภาพที่สุด หากบุคคล ในแต่ละทิศปฏิบัติตนตามหน้าที่ ซึ่งมีอยู่ประจำทิศได้สมบูรณ์จริง ๆ แล้ว ย่อมสามารถที่จะจุดสังคม ส่วนใหญ่ให้เจริญรุ่งเรืองทั้งทางโลกและทางธรรมได้อย่างชนิดฉับพลัน ประกอบไปด้วย

ทิศที่ 1 ปุรัตถิมทิศ ทิศเบื้องหน้า ได้แก่ บิดามารดา

ทิศที่ 2 ทักขิมทิศ ทิศเบื้องขวา ได้แก่ ครูอาจารย์

ทิศที่ 3 ปัจฉิมทิศ ทิศเบื้องหลัง ได้แก่ สามเณรภรรยา

ทิศที่ 4 อุตตรทิศ ทิศเบื้องซ้าย ได้แก่ มิตรสหาย

ทิศที่ 5 อูปริมทิศ ทิศเบื้องบน ได้แก่ พระสงฆ์

ทิศที่ 6 เหมภูมิทิศ ทิศเบื้องล่าง ได้แก่ ลูกจ้าง

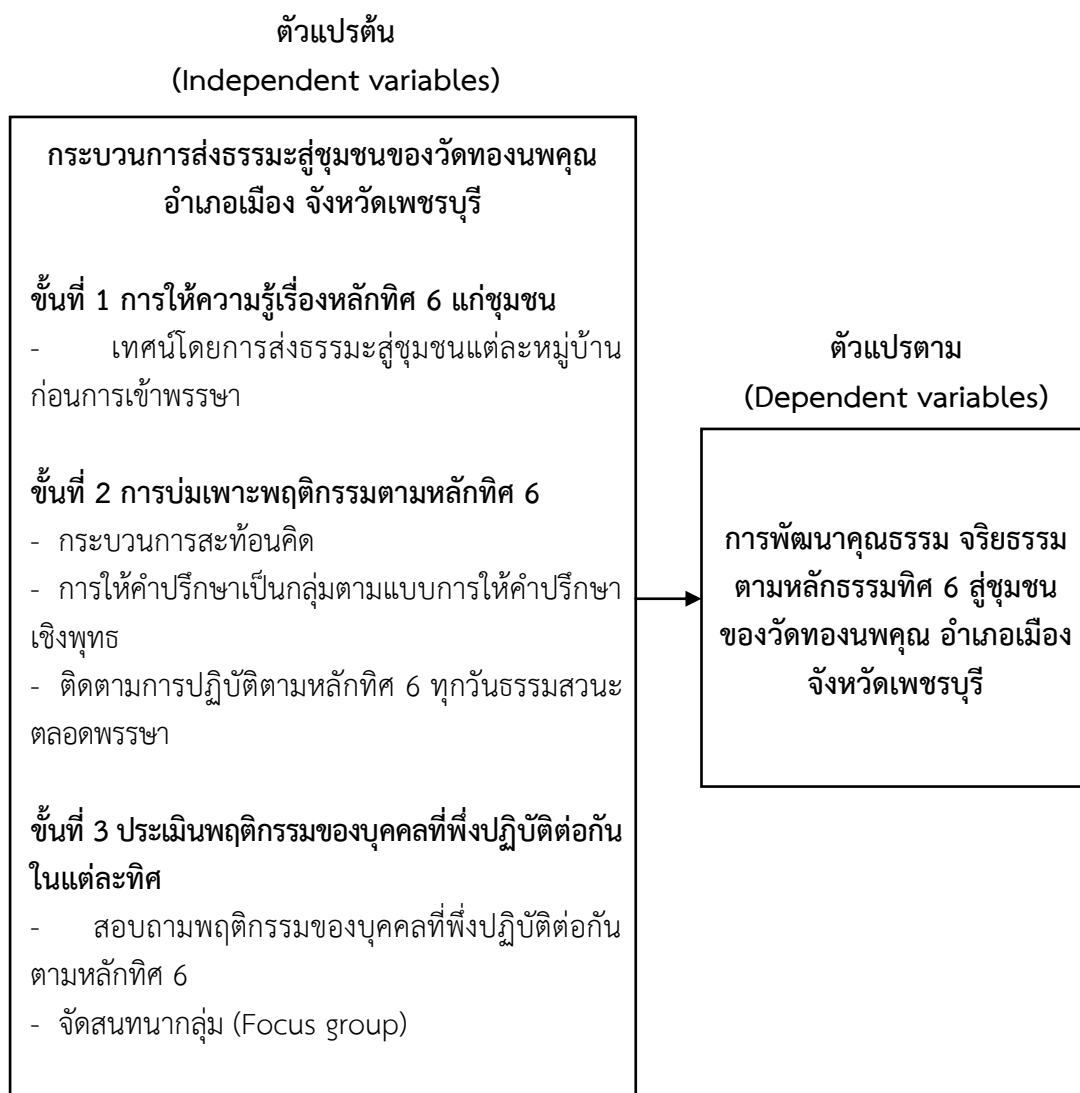
กระบวนการ หมายถึง แนวทางการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างมีขั้นตอน ซึ่งวางไว้ อย่างเป็นลำดับตั้งแต่ต้นจนจบแล้วเสร็จตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ขั้นตอนดังกล่าวช่วยให้การ ดำเนินการมีประสิทธิภาพนำไปสู่ความสำเร็จตามจุดประสงค์และเป้าหมายได้ โดยใช้เวลาและ ทรัพยากรน้อยที่สุด

การส่งธรรมะสู่ชุมชน หมายถึง การเผยแพร่ธรรมะใช้พุทธวิธีการสอนในรูปแบบต่าง ๆ จนทำให้พระพุทธศาสนาแพร่หลายถึงประชาชนอย่างทั่วถึง ยึดหลักปฏิบัติตามแนวทางการประกาศ พระศาสนาของพระพุทธองค์ที่ได้ส่งสาวกของพระองค์ไปประกาศศาสนาในสมัยพุทธกาล

ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่รวมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน สำหรับการวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะชุมชนที่อยู่ใกล้วัดทองนพคุณ คือ ตำบลบางจาก อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 8 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านดอนสนาม หมู่ที่ 2 บ้านปากคลอง หมู่ที่ 3 บ้านใหม่ หมู่ที่ 4 บ้านสามเรือน หมู่ที่ 5 บ้านเหมืองไกรทอง หมู่ที่ 6 บ้านหัวเวียง หมู่ที่ 7 บ้านทุ่งเพื่อ และหมู่ที่ 8 บ้านลำพัง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมตามหลักทศ 6 โดยกระบวนการส่งธรรมะสู่ ชุมชนของวัดทองนพคุณ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ผู้วิจัยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงกระบวนการส่งธรรมะสู่ชุมชนของวัดทองนพคุณ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
2. ทำให้ทราบถึงการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมตามหลักทศ 6 สู่ชุมชนของวัดทองนพคุณ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี
3. ทำให้ได้แนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมตามหลักทศ 6 โดยกระบวนการส่งธรรมะสู่ชุมชนของวัดทองนพคุณ อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี